

הרב ישראל חיים דוד מארטאן

בגדר דין מעמיד וגדר איסור בשר בחלב

איתא במתני' במס' חולין דף קטז. המעמיד בעור של קיבה כשרה אם יש בנותן טעם הרי"ז אסורה וכו'. ואיתא בגמ' אמר שמואל מפני אסרו גבינות עכו"ם מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה וכו'.

הקשו הראשונים דאמאי איצטרך שמואל למימר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה, הא אפילו עור קיבת כשרה נמי תיתסר משום בשר וחלב, ועוד הקשו היאך מיתסרא בכל דהו ליטעמיה קפילא ואם אין בהם טעם לישתרי כמבואר במתני' דאם אין בה נותן טעם מותרת.

ותי' הר"ן בשם הר"י מיגא"ש וז"ל אי משום בשר וחלב לא הוי מיתסר אלא בנותן טעם כדתנן במתני', ומשום עור קיבת נבילה נאסרת בכל דהו דכיון דאוקומי קא מוקים לא בטל, אבל משום בשר וחלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר וחלב היא דהאי באפיה קאי והאי באפיה קאי ולזה הסכים הר"מ במז"ל בפ"ג מהל' מאכלות אסורות עכ"ל.

ומבואר מדבריו דדין מעמיד, איסוריה דלאו משום טעם כעיקר, דהרי אסור אף בדליכא טעם, ורק דזה דין חדש דמה שהאיסור מעמיד זה מעכב הביטול דאוקומי קא מוקים והוי כאילו האיסור בעיניה דניכר האיסור ולא בטל, וכלשון הגמ' במס' ע"ז (דף לד.) עיי"ש, וכדביאר רמב"ם בפ"ה המשניות מס' ערלה (פ"ב מ"ד) לענין מחמץ ומתבל, דדבר שנספרסם פעולתו וניכר היא לא שייך ביטול, ועיי' במנחת כהן (ח"ג פ"ג) שהאריך בזה, משא"כ בשר וחלב בעינן טעם, דבלא טעם אין כאן איסור בשר וחלב כלל, אף דליכא ביטול.

והנה שאר ראשונים תי' (עיי' רמב"ן רשב"א ע"ז דף לד.) דבאמת אין דין מעמיד כלל כמבואר במתני' דאם אין בהם טעם מותרת כשאר איסור תורה ואין שום דין נוסף בדין מעמיד, וזה דאמר שמואל דגבינת עכו"ם אסורה מפני שמעמידין וכו' ולא מהני כפילה להתירה, משום גזירה חדש דכל דבר מגוי אין הולכין אחר טעם כדי שלא יפרוץ ואסורה אף במשהו כאילו הוי נותן טעם, וזה דקאמר שמואל שמעמידין בנבילה ה"ה בכשרה אסורה מטעם בשר וחלב, ומה דנקט נבילה כתבו הראשונים כמה תי' בזה עיי"ש, ולפי"ז אם העמיד ישראל בקיבת נבילה מותרת אם אין בהם טעם.

ומזה דהוכיחו הראשונים דלא כהר"י מיגא"ש דאין דין מעמיד כלל ממתני' דתנן דהמעמיד בעור קיבה כשרה אם אין בהם טעם מותר, ולא חילקו בין בשר בחלב לשאר איסורים, מבואר דחולקים עליו וסוברים דדין אחד יש להם ואין שום חילוק ביניהם.

ומצינו עוד שיטות ראשונים דסוברים דמעמיד אוסר במשהו כשי' הר"י מיגא"ש, אבל חולקים עליו וסוברים דגם בבשר בחלב שייך דין מעמיד ואין הבדל ביניהם כשי' הראשונים הנ"ל, עיי' בתוס' ע"ז דף לה. (ד"ה מפני) וז"ל וי"ל דדוקא נקט נבילה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בכשרה ומשום בשר וחלב ליכא איסור דאורייתא דצונן בצונן היא, ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן עכ"ל, ומבואר מדבריהם דס"ל דאם היה צונן בצונן איסור דאורייתא היה גם כן הבשר אוסר החלב במשהו מדין מעמיד כמו שאר איסורים, וכן מבואר בביאור הגר"א סי' פח שם.

וכן ס"ל לרבינו ירוחם מובא בב"י (סי' פח) דמעמיד אוסר במשהו גם בבשר וחלב, וכן היא שי' המרדכי חולין (אות תשל"ג) עיי"ש ועיי' במנחת כהן הנ"ל שדן בדברי המרדכי ורבינו ירוחם. והנה נחזור לדברי הר"י מיגא"ש שס"ל דבשר בחלב חלוק משאר איסורים דאף אם העמיד חלב בעור כשרה לא נעשו בשר וחלב אם אין בהם טעם, וכדיאר דכל אימת דלא יהיב טעמא "לאו בשר וחלב היא דהאי באפיה קאי והאי באפיה קאי", ולכאורה כוונתו היא דהרי בחולין דף קח. הקשה הגמ' אי בשר וחלב חידוש היא לאסרו אפי' במשהו, אמר רבא דרך בישול אסרה תורה, דהיינו נותן טעם, ומזה הוכיח הר"י מיגא"ש דבבשר בחלב שאין בהם טעם דמותר, לאו משום דין דהבשר נתבטל ברובא דחלב כשאר איסורים דאין בהם טעם, רק טעם בבשר וחלב היא תנאי בעצם איסור, דאיסור בבשר בחלב אינו מתחיל רק בדאיכא טעם דבלאו דרך בישול דהיינו טעם לא אסרה תורה כלל.

וכן מבואר בתוס' הרא"ש נדה דף סא: דהנה התוס' שם (בד"ה בגד שאבד כלאים) הקשו על הא דאיתא שם בגד שאבד בו כלאים אסור, אמאי ליבטל הפשתן ברובא דצמר כשאר דיני ביטול, ותי' התוס' דלא שייך ביטול ברוב אלא כשאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרים ע"י תערובות אין כאן ביטול, וביארו האחרונים דביאר התוס' היא דהיתר בהיתר לא שייך ביטול, וכתב התוס' הרא"ש הא דבעי' נתינת טעם בבשר וחלב כמו בשאר איסורים אע"ג דהיתר בהיתר לא שייך ביה ביטול, שאני התם דבדרך בישול אסרה תורה "ולא מיקרי בשר וחלב בלא נתינת טעם" עכ"ל.

ומבואר מדבריו דמשו"ה בבשר וחלב באין בה נותן טעם מותרת, לאו מדין ביטול אתינן דהרי לא שייך ביטול כמו"ש התוס' דהיתר בהיתר היא, אלא דאיסור אינו מתחיל אלא בדרך נתינת טעם, משום דדרך בישול אסרה תורה ובמקום דליכא נתינת טעם לא נעשו בשר בחלב כלל.

וכן ביאר בתשו' רעק"א (מהדו"ק סי' רז), ומחדש דלפי"ז לא שייך בבשר בחלב הכלל דאין מבטלין איסור לכתחילה ויהיה הדין דשרי לערב לכתחילה בשר בחלב בששיסדלאו מדין ביטול היא דשרי, 1 [ועיי"ש מה שכתוב לתרץ לשי' אביי דלית ליה דרך בישול אסרה תורה למה אינו אסור באין בה נותן טעם כיון דלא שייך ביטול דהיתר בהיתר היא].

ולפי"ז צריך לבאר שי' שאר ראשונים דסוברים דגם בבשר וחלב איכא דין מעמיד אף במקום דליכא טעם, דאף דמעמיד מעכב הביטול מ"מ הרי אין כאן איסור כלל דבשר בחלב דבדרך בישול אסרה תורה, דאל"ה גם בדליכא טעם וליכא מעמיד ג"כ ליתסר דהרי ליכא ביטול דהיתר בהיתר היא כמו"ש התוס'.

והנה עיי' בתוס' ע"ז (דף סה: בד"ה הבגד) שהקשה וא"ת והרי בשר בחלב כל אחד לחוד שרי ועירובו אסור ואפ"ה בטל כדאמרין בפ' כל בשר דטיפת חלב שנפלו על חתיכת בשר אם יש בהם נותן טעם וכו' (וזה קושיות התוס' הרא"ש) ותי' ז"ל דשאני בשר וחלב דגלי קרא להדיא "דבטיל" כדאמרין התם דרך בישול אסרה תורה עכ"ל ומבואר מדברי התוס' דהגם דבשר וחלב היתר בהיתר היא גלי התורה בזה דהקפיד על דרך בישול דהיינו טעם, דהכא שאני דאף דהיתר בהיתר הוא אית ביה דין ביטול דכל התורה כל כמה דלית בה טעמא, ואין זה דין

1 ובאמת היה אפשר לומר דגם אם צריך לדין ביטול מ"מ עיי' הביטול לא מתחיל האיסור, ואין כאן משום אין מבטלין "איסור" לכתחילה וצ"ע.

תנאי בעצם איסור בשר בחלב, ולפי"ז גם באין בהם טעם שמותר צריך לדין ביטול. וכן מבואר בתוס' יו"ט במס' שקלים (פ"א מ"א) שכתב על דברי התוס' הנ"ל, וז"ל אכתי קשה לי דניליף מבשר וחלב לשאר איסורים דגם היתר בהיתר בטל, וניחא לי דליכא למילף משום דחידוש היא דלא נאסר בשר בחלב אלא בדרך בישול ולא בכבש עכ"ל, ומבואר דבשר וחלב גזירת הכתוב היא דהיתר בהיתר בטל כמו שביארנו.

וא"כ אתי שפיר שיטת הראשונים דסוברים דאף אם העמיד בבשר כשרה, אפילו אין בהם נותן טעם אסורה, כיון דגם בשר בחלב צריך לדין ביטול, א"כ במעמיד דניכר האיסור ולא שייך ביה ביטול אסור.²

וא"כ לפי"ז יהיה אסור לכתחילה לבשל בשר אף בחלב יותר מס' אף דליכא טעם מ"מ הרי צריך לדין ביטול ואין מבטלין איסור לכתחילה, ובאמת מציינו מחלו' האחרונים בזה דהנה הב"י (בסי' צב) כתב בשם מהרי"ן ח"ב דמבאר שם שי' הר"מ דאם נפל חלב על החתיכה ולא נודע על לאיזה חתיכה נפל נוער את הקדירה כולה ואם בהם נותן טעם מותר דהקשה והא אין מבטלין איסור לכתחילה ותי' לפי דבריו שם דנוער היינו תיכף כשנפל דעדיין לא נעשו בשר בחלב ואז ליכא איסור לבטל, ועי' בטו"ז (שם ס"ק ו') וז"ל ומהר"י ח"ב סבר לתקן זה ולא תיקן דאף שלא שהה וניער מיד מ"מ היאך יכניס החתיכה שיש עליה חלב לתוך הרוטב ויבטל החלב לכתחילה, ומבו' דפליגי בזה אם מותר לבטל חלב בבשר, מהר"י ח"ב סבר כתוס' במס' נדה דבשר בחלב שאין בהם טעם אין כאן איסור כלל וליכא איסור לבטל משא"כ הטו"ז ס"ל כתוס' בע"ז דגם בבשר בחלב צריך לדין ביטול וא"כ אסור לבטל לכתחילה.

ועי' ברעק"א שהקשה על מה שמבואר בהג' אשר"י (חולין בפרק כל הבשר סי' ג') דאם נפל חלב בבשר עוף (דאינו אסור רק מדרבנן) בטיל ברוב ולא בעי' ששיסאף דיש בהם טעם, דלפי מה שביאר דבשר בחלב ליכא דין ביטול כלל דהיתר בהיתר היא וזה דמותו באין בה נותן טעם היא משום דאין מתחיל האיסור בשר בחלב, וא"כ באיסורי דרבנן ג"כ היאך שייך לבטל ברוב הרי היתר בהיתר היא ובע"כ בעי' שלא יהא בהם טעם כדי שלא יתחיל האיסור, והניח בצ"ע. וכ"ז לשיטתו דהביא תוס' בנדה, אבל לפי דברי התוס' בע"ז דגם בבשר בחלב מהני ביטול שזה גלי הקרא בדרך בישול אסרה תורה וא"כ שפיר כתב הג' אשר"י דבבשר בחלב דרבנן הקילו דבטיל ברוב אף דאית בה טעם.

והנה עי' ברמב"ם (בפ"ט מהל' מאכ"א הל' טז) שכתב וז"ל אסור להעמיד הגבינה בעור הקיבה של שחיטה ואם העמיד טועם את הגבינה אם יש בהם טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת מפני שהמעמיד דבר המותר היא שקיבת שחיטה היא ואין כאן אלא איסור בשר בחלב ששיעורו בנותן טעם אבל המעמיד בקיבת עור נבילה וכו' הואיל והמעמיד דבר האסור בפני עצמו נאסר הגבינה משום נבילה ולא משום בשר בחלב ומפני זה אסור גבינת הגויים שביארנו עכ"ל.

2 ואפשר דגם הר"י מיגא"ש דס"ל דליכא דין מעמיד בבשר בחלב, ס"ל ג"כ דבשר בחלב אף דליכא טעם צריך לדין ביטול, רק דכמו דגלי הקרא במה דאסרה בדרך בישול דהיינו טעם, דבבשר בחלב מהני ביטול אף דהיתר בהיתר היא, כ"כ גלי הקרא דבשר בחלב לעולם איסורו רק בדאית ביה טעם ואם אין בהם טעם מותרת בדין ביטול ולא איכפת לן דאיכא מעבב אחרת כמו מעמיד, דגלי התורה בזה דאסרה רק בדרך בישול דהיינו טעם, דבלא טעם נתבטל האיסור באיזה אופן שיהיה וצ"ע.

והנה מסתימת לשונו משמע דהיא שי' הר"י מיגאש דס"ל דמעמיד היא רק מעכב הביטול ובבשר בחלב בלא טעם ליכא איסור, וכן מבואר בהש' הראב"ד שם, וכן הר"י מיגאש עצמו מביא שם דכן פסק הרמב"ם וכן הבינו שאר מפרשים הרמב"ם, וכן ביאר כן המנחת כהן.

אבל אחר העיון בדברי הרמב"ם נראה, דאף דבדין ס"ל להרמב"ם כהר"י מיגאש אבל בביאור גדר דין מעמיד יש להרמב"ם שיטה מחודשת, דהנה עי' ברמב"ם (פ"ג מהל' מאכ"א הי"ג) וז"ל אבל בימי חכמי משנה גזרו על גבינת הגויים ואסרוה מפני שמעמידין אותה בעור הקיבה של שחיטתן שהיא נבילה, וא"ת והלא עור הקיבה דבר קטן היא עד מאד בחלב שעמד בו ולמה לא יבטל במיעוטו, מפני שהוא המעמיד את הגבינה "והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד הרי הכל אסור" כמו שיתבאר עכ"ל, והנה יש לעיין מ"ש הרמב"ם והואיל ודבר אסור הוא שהעמיד הרי "הכל" אסור, דהרי לפי מה שביארנו לעיל אין כאן אלא תערובת איסור, והטעם דלא בטל היא משום דאוקומי היא דקא מוקים וניכר האיסור משו"ה אינו בטל, אבל מאיזה טעם יהיה הכל אסור, ובאמת הרדב"ז (בפ"ט) כתב דאם נפל הגבינה לקדירה אחרת צריך ששים כנגד כל הגבינה ולא רק כנגד העור הנבילה, ולכא' למד כן מדברי הרמב"ם במה שכתב הכל אסור, ואין לומר דמטעם חנ"ן היא דמאיזה טעם הזכיר הרמב"ם כאן באמצע ביאורו בדין מעמיד למה אינו בטל במיעוטו, ועוד דהרי כתבו התוס' חולין דף ק. דחנ"ן לא קאמרינן אלא בנתן בה טעם אבל בלא טעם אף באופן דלא נתבטל לא אמרינן חנ"ן, וא"כ כאן דאסור אף באין בהם טעם לא אמרינן חנ"ן, ואף דהיה אפשר לומר דס"ל כשי' הרמב"ן שם דאף בשנאסר במשהו ג"כ אמרינן חנ"ן, מ"מ קשה דהרי הרמב"ם לא ס"ל חנ"ן בשאר איסורין רק בבשר בחלב כשי' הרבינו אפרים כמו שכתב המגיד משנה (בפ"ט סוף ה"ח), וא"כ מאיזה טעם יהיה הכל אסור, וגם יש לדייק מדוקדוק לשונו שכתב "והואיל ודבר האסור היא שהעמיד", שנקט הסיבה שאסור משום דאיסור היא שהעמיד, ובאמת לא זו הסיבת האיסור, דהעמדה לא הוי רק היכ"ת שהאיסור לא יבטל משום דעדיין היא בעין וניכר האיסור, ונאסר מחמת איסור שנתערב.

ונראה דס"ל להרמב"ם דגדר דין מעמיד הוא דכיון דהאיסור עשה אותו גבינה דמעיקרא היתה חלב ונעשה גבינה א"כ כל הגבינה נעשה איסור, כיון שהאיסור ברא אותו והעמיד אותו לגבינה נחשב כל הגבינה למי שהעמיד אותו, ובזה מדוקדק לשון הרמב"ם במה שכתב ולמה לא יבטל במיעוטו, מפני שהוא המעמיד את הגבינה "והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד הרי הכל אסור" והיינו דהטעם דלא יבטל במיעוטו היא משום דאיסור העמיד אותו והיא היא שעשה אותו גבינה יש שם איסור על כל גבינה וכולו הוי חתיכא דאיסורא.

ולפי"ז שפיר צריך ששים לבטל כל הגבינה כמו"ש הרדב"ז דהרי נעשה כל הגבינה חתיכה דאיסורא.

ובאמת מושג כזה מצינו בחי' רבינו דוד פסחים (דף כו:): בסוגיא דתנור שהסיקו בקלפי ערלה חדש יותץ ישן יוצן וכו' בדין זה וזה גורם, דהקשו דלא מצינו בכל התורה היתר כזה שזה וזה גורם, מצינו אם ההיתר רוב שמבטל הוא ההאיסור אבל אם שניהם גורמים אף דהיתר אינו רוב לא מצינו, ותי' שבאמת כל הסוגיא שם שאני משאר איסורי תורה שהרי אין לנו שם לא טעמו ולא ממשו של איסור, והיא דין מחודש שנאמר בדבר שאיסור מחדש בו דבר או גומר בו דבר, דחל שם איסור על כולו עי"ש.

ובאמת יסוד זה מוכרח בדברי הרמב"ם, דהנה הרמב"ם בפט"ז ה"א שכתב וז"ל כל

השיעורין האלו שנתנו חכמים לדבר האסור שנתערב "במינו המותר" בלא היה הדבר האסור מחמץ או מתבל או דבר חשוב וכו' אבל אם היה דבר חשוב וכו' אוסר בכל שהוא, ומבואר דס"ל להרמב"ם דדין מחמץ ומתבל שאינו בטל לא נאמר רק במינו שדינו בששים, אבל כשנפל באינו מינו דדינו דטועם קפילא, בזה אף בדבר המחמץ וכדו' אם טעם קפילא ולא היה בה טעם מותר, ומקורו היא ממתני מס' ערלה (פ"ב מ"ו) דתנן ולמה אמרו כל המחמץ ומתבל וכו' להחמיר מין במינו, להקל ולהחמיר מין שאינו מינו, ופי' הרמב"ם כפשוטו דרק במינו כולו להחמיר דאף דאין בה טעם אסור משום מחמץ, אבל באינו מינו תלוי רק בטעם, והביאור בדין זה הוא משום דדין מחמץ כבר ביאר הרמב"ם בפ' המשניות שם דהוא משום דניכר האיסור ומעכב הדין ביטול, וס"ל להרמב"ם דכ"ז רק במינו דהתירו היא משום דבטל בששים, [דהרי שיטת הרמב"ם היא, דדין ששים לאו משום דאז וודאי שאין בו טעם, רק דזה דין ביטול חדש שנתחדש דמין במינו שלא שייך קפילא שיתבטל "בעוצם מיעוטו" כלשון הרמב"ם פרק ט"ו ה"ד], ובדבר המחמץ ומתבל דאיסור ניכר היא, לא שייך שיתבטל בעוצם מיעוטו, משא"כ מין בשאינו מינו, דהיתרו לאו משום ביטול בעוצם מיעוטו, רק בטעימת קפילא, א"כ בטעם קפילא ואין בה טעם מותר אף בדבר שמחמץ וכדו', ואיכמ"ל.

הנה יש לעיין דהרי הרמב"ם בהל' כ"ו כתב, דמעמיד גבינה השרף פגי ערלה או בקיבת תקרובת ע"ז וכו' הרי"ז אסורה בהנייה אע"פ שהוא מין בשאינו מינו ואע"פ שהוא כל שהוא, שהרי הדבר האסור הוא הניכר "והוא שעשה אותו גבינה", הרי מבואר דמעמיד אף שהוא אינו מינו ג"כ אוסר במשהו, ולכאורה יש לעיין מ"ש מחמץ ומתבל שאינו אוסר במשהו רק במינו ומעמיד אוסר גם בשאינו מינו, אבל באמת הרמב"ם גופיה הקשה זה דכתב אע"פ שהוא מין בשאינו מינו, ותי' שהרי הדבר הניכר "והוא שעשה אותו גבינה" כמו שביארנו שדין מעמיד לאו משום דמעכב הביטול, רק דזה דין מחודשת דאם איסור עשה אותו לגבינה נעשו כולו איסור³, וא"כ גם במין בשאינו מינו אף דטעם קפילא ואין בו טעם ונתבטל האיסור מ"מ הרי כל הגבינה בעצמו נעשו חתיכא דאיסורא, "כיון שהוא עשה אותו לגבינה", ובאמת הוכיח הרמב"ם כן מעצם דין מעמיד, דהרי כל דין מעמיד בגבינה בשאינו מינו היא, ושם לא שייך הדין של מחמץ ומתבל דמעכב הביטול, ואפ"ה אסרו שמואל במשהו משום מעמיד, מזה הוכיח הרמב"ם דדין מעמיד לאו משום דניכר האיסור, אלא כדביארנו, ועי' היטב בפיה"מ (ע"ז פ"ב מ"ה), שביאר ג"כ שמעמיד חמור ממחמץ והוסיף "שהכל הולך אחר המעמיד" וכו', ואפי' האיסור נעלם הנה אוסר הכל עכ"ל עי"ש⁴.

והנה בשיטת הרי"מ מיג"ש דדין מעמיד הוא העכבת האיסור מליבטל, בודאי שצריכין שיהי' בגבינה מעט מפליטת עור הנבילה, דכל איסור של מעמיד הוא אותו משהו שאינו בטל, אבל לשיטת הרמב"ם דיסוד איסור מעמיד הוא דע"י שהאיסור מעמיד הגבינה, נקראת הגבינה על שם האיסור, יל"ע האם זה דוקא היכי שיש עכ"פ בהתערובות מגופו של איסור אז שייך לומר שהכל התערובות נקראת על שם מי שמעמידו, או אפי' היכי שאין בהתערובות כלל מגופו של איסור כל שהאיסור מעמידו נקראת על שמו.

עי' בפלתי סי' פ"ז ס"ק י"ח (הובא דבריו בפמ"ג שם), וז"ל דהך מעמידין בקיבה חלב לגבינה

3 ומחמץ שאני שאינו עושה לעיסה דרק ממחר לחמץ כמו שביאר שם הרדב"ז.
4 ועי' ברדב"ז בפ'י' ה' ונראה שלזה כיון.

וכי מניחין אותו בו כ"ד שעות עד שיהי' כבישה מעל"ע הלא בקט זמן בעונה אחת תיכף הגבינות וחלב נקפה ומעולם אין צריך מעל"ע ולא שמענו בפוס' דצריכי העמדה שיהא עוד בהקיבה כבוש בחלב מעל"ע "אלא כיון דאוקמי ועשה פעולתו תיכף אוסר אפי' בלי מעל"ע דפעולתו ניכרת בהעמדה" וכו' ובלא"ה צ"ל כן לשיטת הפוס' דסוברים דזולת חומץ וציר ליכא כבישה בצונן כלל וא"כ למה יאסור העמדה עכ"ל, והנה מדברי בפלתי נראה דסובר כדרך שביארנו בשיטת הרמב"ם דגדר איסור מעמיד הוא שכל התערובות נקראת ע"ש המעמיד ומבו' עוד בדבריו דאף אם ליכא בהתערובות מגופו של איסור אפ"ה נקראת ע"ש המעמידו.

ובזה יש ליישב קושיית רעק"א שהק' דגם המעמיד בעור כשירה ליתסר הגבינה משום מעמיד בדבר אסור, שהרי נבלע בהעור בליעת חלב ונעשה בב"ח ונמצא שמעמיד בדבר אסור, ולפ"מ שנתבאר א"ש דהעמדה אין לו שום בליעות כלל לא העור מן החלב ולא החלב מן העור דצונן בצונן בפחות מעל"ע אינו בולע, והא דאסור הגבינה הוא כמו שנתבאר דמ"מ נקראת ע"ש מי שמעמידו.